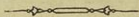

35685, VII, A, g

8. br. 184/98

Nova civilna pravda.

Spisal

Praktičen jurist.

(Ponatis iz „Slovenskega Lista“.)

LJUBLJANA, 1898.

Samozaložba. — Tisek J. Blasnikovih naslednikov.

35082 VII 29

Novus ordo seculi

BY APPOINTMENT

Dne 1. januarja t. l. je stopil novi pravdni red v veljavo in s tem je odpravljen stari red, ki je imel veljavo od leta 1781. Dosedanji pravdni red je imel za podlago pismeno obravnavanje in pa formalno resnico. Sestavil se je namreč po gotovih predpisih dokaz, in kar se je na ta način dokazalo, veljalo je, ne glede na to, je-li, kar je na ta način dokazano, tudi resnično. Táko dokazovanje je provzročilo marsikatero nepravilno rzsodbo. Novi zakon pa zahteva pravo materialno resnico, katero si poišči sodnik sam neposredno pri strankah samih v javni obravnavi. Tedaj prava materialna resnica, javnost obravnavanja in ustno postopanje so stebri novega zakona.

Resnica zamore biti le ena, in kar tej nasprotuje, je neresnično. Ker je po zakonu sodniku naložena sveta naloga, le pravo resnico v pravdi poizvedeti in po tej soditi, naredil se je s tem zakonom velik napredek v zakonodajstvu.

Časi so prešli, ko so odvetniki vodili sami pravdo s tem, da so popisali neverjetno velike množine papirja. V prihodnje zajemal bo sodnik neposredno iz ljudstva podatke in dokaze za pravdne slučaje, in baš zaradi tega je novi zakon tudi velikega socialnega pomena. Odločilno in blagodejno bode vplival zakon na gospodarske in pridobitne razmere občinstva. Po zakonu vije se duh zdravega realizma, povsodi se kaže nakana zakonodajalca, državljanem podati postopek, kateri jim bode za male troške hitro pomagal do pravice. Poznati je pa treba določila zakona in zaradi tega veže vsakega državljana dolžnost, da pregleda določbe novega zakona in izkorišča njega udobnosti.

Odvetniki in drugi zastopniki.

Novi zakon vелеva, da naj se pravdne stranke pred sodiščem same zastopajo, in le izjemoma določa zakon, da morajo odvetniki zastopati stranke v pravnih pred sodnimi dvori, t. j. pred okrožnimi, deželnimi, trgovskimi in višjimi deželnimi sodišči. V vseh drugih slučajih zamore se stranka sama zastopati in se tudi brez težnje uspešno zastopa, ker sodnik sam

ītak išče le resnico. Stranka ima pa tudi pravico, najeti si zastopnika, kateri ni odvetnik.

Ta zastopnik sme pa biti v pravnah do 500 gold. vsaka svojepravna oseba moškega spola; izvzeti so le sodniku znani zakotni pisarji. V pravnah v vrednosti nad 500 gld. je pa vzeti v krajih, kjer bivata vsaj dva odvetnika, vsekako odvetnika. Ako se pa ne nahajata v kraju sodišča dva odvetnika, se stranka sama sme zastopati. Omeniti pa je, da je strankam, katere se same zastopajo, ali ketere zastopajo pooblaščenca, ki niso odvetniki, prisoditi, ako so pravdo dobili, edino le troške za kolke in druga plačila v gotovini. Ta naredba je velevažna glede onih pijavk, ki so večje pisanja, in si s pravedanjem ustanavljajo poseben dohodek.

Pooblastilo se razveljavi le po odpovedi bodisi pooblastilca ali pa pooblaščenca, vendar pa mora zadnji še 14 dnij po odpovedi za pooblastilca nastopati in ga varovati vsake škode. Nasprotno pa pooblastilo ne razveljavi niti smrt pooblastilca, niti spremena položaja o njega pravdni zmožnosti, oziroma o njega zakonitem zastopstvu. Vsak pooblaščenec, bodisi odvetnik ali druga oseba, pa mora sodišču predložiti pismeno pooblastilo, pri katerem zamore sodišče zahtevati,

ako se javijo pomisleki glede pristnosti podpisa, da se isto sodno ali pa notarijelno poveri. Neobhodno je pa potrebno dotičnim spisom pooblastila prilagati, sicer ima sodišče pravico, spise zavrniti, ali pa za prilaganje strankam dovoliti obrok.

Pooblastilec in odvetnik imata konečno pravico, zahtevati, da odmeri sodišče zahtevano pristojbino, in sicer razsodi sodišče tudi o vprašanji, je li bilo odvetnikovo delovanje za razvoj pravde potrebno, oziroma se li da glede na dotični slučaj opravičiti.

Sodišča, sodno osebje in pristojnost.

Sodišča so edinoosebna in pa sodni dvori.

Edinoosebna sodišča so okrajna sodišča in pri teh sodijo kot posamni sodniki: vodja sodišča in pa oni sodni uradniki, katere imenuje predsednik višjega deželnega sodišča kot posamne sodnike

Sodni dvori so pa ustanovljeni pri okrožnih deželnih in trgovskih sodiščih in obstojé iz predsednika in dveh udov zbornega sodišča, in sicer je vzeti pri trgovskih in rudarskih pravnih mestih mesto jednega sodnega člana strokovnjaškega lajika iz dotične stroke za sodnika. Nas zanima v prvi vrsti trgovsko sodišče. V .

dotičnem senatu bodeta sodila dva c. kr. sodnika in pa trgovec, kateri je v to imenovan, in sicer ima ta velevažno pravico, glasovati takoj za poročevalcem. Zajamčen mu je s tem odločilen vpliv na pravdo.

Novi zakon pa še dalje gre in prepušča, da se nepristojnost sodišč popolnoma ugotovi, še večji vpliv pravnih strank na sodno osebje. Sodnike namreč izključuje zakon sam od sodelovanja pri dotičnih pravnih in prepušča strankam pravico, odklanjati jih.

Izključen je sodnik *a)* kateri je v dotični pravdi tožnik ali toženec, ali pa če je v sorodstvu ali svaštvu s strankama, *b)* ako je bil ali je še pooblaščenec stranke in *c)* ako je v istem slučaju pri kakem sodišču prve stopinje sodeloval.

Odklanjati pa smejo pravdne stranke sodnika, ker je, kakor navedeno, že po zakonu izključen, in pa, če ima stranka opravičen sum, da bi mogel biti sodnik pristranski. O odklanjanji razsodi v to poklicani sodni dvor, na podlagi tega, kar navedó stranke.

Sodišča so razdeljena v sodišča I., II. in III. stopinje.

Sodišča I. stopinje so okrajna, okrožna, deželna, trgovinska, in pa mornarska sodišča.

Sodišča II. stopinje so okrožna, deželna in pa oziroma višja deželna sodišča. O sodbah okrajnih sodišč razsojujejo okrožna in deželna sodišča, in o sodbah okrožnih in deželnih sodišč I. stopinje pa višja deželna sodišča.

Sodišče III. stopinje je pa brez izjeme le najvišji sodni dvor.

Stvarno pripadajo v področje okrajnih sodišč:

- a) pravde glede premoženja, ki ne presega 500 gld., in pa
- b) pravde zaradi očetovstva, meje, realnih bremen, zemljiških služnosti, stanovanja in živža, motenja posesti, najemščine, služabnih in mezdnih pogodeb, dalje pravde med gospodarjem in njegovimi nastavljenici na ladijah in slednjič zaradi pomanjkljivosti živine. — V področje okrožnih in deželnih sodišč pa spadajo vse druge sporne stvari, katere niso okrajnim sodiščem določene in poleg tega še pravde, zaradi priznanja zakonskega rodu, zaradi ločitve, razveze ali proglašenja neveljavnosti zakona, in vsi sporni slučajji med zakonskimi, med stariši in otroci.

Sicer pa velja pravilo, da je ono sodišče za pravdo pristojno, v kojega področju toženec redno stanuje. Od tega pravila pa navaja zakon izjeme, med katerimi so najvažnejše sledeče:

1.) Ljudi, kateri stanujejo zaradi svojega posla dalje časa v drugem kraju, in ne v svojem navadnem bivališču (to je delavce, obrtnike, dijake), mogoče je tožiti zaradi premoženjskih zahtev pri sodišču okoliša, kjer izjemoma stanujejo.

2.) Posestnike rudnikov, tovarn, trgovskih in obrtnih podjetij moči je tožiti pri sodišču, v katerega področju se dotični zavod nahaja.

3.) Mogoče je tožiti tudi pri onem sodišču, v kojega okolišu bi se morala pogodba spolniti, ako stranki to pismeno določita. Dotično določilo mora pa imenovati kraj izpolnitve s pristavkom, da je pripuščeno zaradi dogovorjene pogodbe pri sodišču kraja izpolnitve tožiti.

Pri osebah, katere izvršujejo trgovinsko obrt, je pa podsodnost kraja izpolnitve s tem določena, da se sprejme brez ugovora faktura, ki je poslana zajedno z blagom, ali pa predko se je blago odposlalo, na kateri fak-

turi se bere zaznamek: Plača in tirja se v
 To določilo uvaževati je osobito trgovcem, kadar svoje fakture razpošiljajo. Za zapuščinsko razpravo je pa pristojno ono okrajno sodišče, kateremu je pripadal rajnik za svojo osebo, izvzemši slučaj, da je zapustil zemljišča, ki so vpisana v deželni zemljiški knjigi. Za ta slučaj poklicano je za zapuščinsko razpravo dotično okrožno, oziroma deželno sodišče. To vodilo velja tudi za varuštva in skrbništva.

Postopanje pri sodiščih prve stopinje.

A. Pri sodnih dvorih.

Pravdanje se prične z vložitvijo tožbe, ki se imenuje v novem zakonu pripravljalni pismeni sestavek, ker mu je določen namen, sodniku stvarino za pravdo pripraviti. V tem sestavku so v prvi vrsti navesti dejstva, na katera tožnik svoje zahteve opira, potem so ponuditi dokazila, s katerimi hoče dejstva dokazati in staviti so določeni zahtevki. Ako je pa pristojnost sodišča od vrednosti spornega predmeta odvisna, napovedati je v sestavku tudi določno visokost zneska.

Do zdaj je veljalo načelo, da je v jedni tožbi samo jeden predmet zahtevati, novi zakon

pa dopušča, da se sme več spornih predmetov proti istemu tožencu z jedno tožbo vložiti, ako je za vse zahtevke isto sodišče pristojno, in ako se more uporabljati ista vrsta postopka. Tako je n. pr. dopuščeno proti istemu tožencu v jedni tožbi zahtevati plačilo skupila in pa najemščine, nikakor pa ne plačilo skupila in pa razveljavljenje zakupne pogodbe.

Kadar je tožba, oziroma pripravljalni sestavek sodišču predložen, ga reši sodnik s tem, da odredi takoj dan za ustno razpravo. Tožba se dostavi strankama s to rešitvijo, in sicer tožencu v lastne roke, ali pa v roke za prejetje tožbe izkazanega pooblaščenca oziroma prokurista kake tožene tvrdke.

Z vročitvijo tožbe je pravda uvedena, in to ima sledeče prāvdne nasledke:

- a) poslednjo tožbo z istim zahtevkom, kakoršnega ima uvedena pravda, je zavrniti uradoma ali pa vsled dotičnega predloga;
- b) toženec sme pri istem sodišču do konca ustne obravnave nasprotno tožbo vložiti in
- c) tožnik ne sme sam tožbe premeniti, ne da bi toženec v to privolil; nasprotno pa sme sodišče premenitev privoliti. Tožba je pa le tedaj premenjena, ako se tožbeni naslov premeni.

Dopuščeno je tožniku tožbo nazaj vzeti do pričetka prve razprave, in ako toženec k tej ne pride, tudi še na dan obravnave. *lastni roki*

Na dan vsled tožbe odredjene prve razprave, katero vodi predsednik dotičnega senata sam ali pa po njem naročeni sodnik, sprejemajo se priznanja strank in odpovedi tožnika, ter poskusi o pravdi pogodbo skleniti, in razpravlja se edino le o zavarovanju pravnih troškov, o dovolitvi premene tožbe, o zavrnitvi tožbe za slučaj da kaka stranka nimā pravice pravdati se, ali da pooblaščenec ni izkazal pooblastila. *prvi narok*

Pri tej prvi razpravi napovedati so pa tudi ugovori: da je pravda nedopustna, da je slučaj že pravokreпно razsojen, ali pa, da je dotična tožba že uvedena, in da sodišče ni pristojno.

Ako izid prvega razpravnega dne kaže, da se pravda ni poravnala, in da tudi stavljeni ugovori ne veljajo, oziroma da bo treba o tožbi pravdno postopanje uvesti, tedaj sklene in naloži sodnik, ki je razpravo vodil, tožencu takoj pri razpravi, da mora vložiti v roku, ki ne sme 4 tedne presegati, odgovor tožbi v obliki pripravljalnega pismenega sestavka. Obseg in vsebina tega sestavka provzroči sklep sodnega dvora, je-li se takoj razpiše dan ustne raz-

prave, ali pa je treba uvesti pripravljalni postopek. Ta postopek je pa le tedaj uvesti, kadar je razpravljati o večjih računih, o razdelitvi premoženja ali jednacih slučajih; potem tudi, kadar imajo pismene dejanske navedbe velik obseg, in konečno, kadar je treba dokaze izvesti, katerih pri ustni razpravi sploh ni mogoče dognati, ali pa le s težkočo.

Pripravljalnemu postopku je tedaj določena naloga, sodniku pripraviti in sčistiti pravdni material za ustno razpravo.

Ako ni potreba uvesti pripravjalnega postopka, ali pa če je isti končan, določi sodnik dan za ustno razpravo pravde, in sicer tako, da ostane strankama od vročitve vabila še osem dnij za pripravo k razpravi. Za slučaj, da se ni vršil pripravljalni postopek, imata pa stranki pravico do pričetka ustne razprave svoje predloge, razgovore in dokaze, katere nameravati pri ustni razpravi uporabljati, podati sodnem dvoru s posebnim pripravjalnim pismenim sestavkom.

Ustno razpravo vodi predsednik senatu v javni seji in skrbi za red pri razpravi. Ker je razprava javna, ima vsak odraščeni človek pravico, v sodni dvorani razprave poslušati.

Predsednikova prva dolžnost je, poskusiti, je li mogoče stranki poravnati, in še le tedaj, ako se poravnava ne posreči, prične se ustna razprava.

Stranke ali njih pooblaščenca razpravljajo sporni slučaj ustno in morajo potrebne dejanske okoliščine določno brez ovinkov, resnično in popolnoma pojasniti, dokaze navesti, o nasprotnikovih napovedih in ponujenih dokazih odločno izjaviti se in konečno tudi izid dokazov pojasniti.

Predsednikova skrb pa mora biti, da spravi po primernih vprašanjih za rzsodbo merodajna dejstva na dan, ter da poduči stranke, kako morejo svoje zahteve pravilno staviti in dokaze izvesti.

Da je pa mogoče predsedniku vse te dolžnosti izpolniti, mu daje zakon pravico, poklicati stranke, da pridejo osebno k razpravi in prineso, ako treba, svoje listine; potem poiskati si pri drugih uradih za pravdo potrebne listine, in zaslišavati zvedence in priče.

Dokazovanje in dokazila.

Dejstva, na katerih temelji sodna rzsodba, je treba dokazati. Po novem zakonu pa ceni

sodnik dokaze po svojem lastnem prepričanju, ne da bi bil vezan kakor v dosedanji pravdi, na gotove predpise, kako je dokaz sestaviti. Sodnik mora le trezno uvaževati podatke cele razprave in skupnega dokazovanja in iz tega pridobiti si prepričanje o vrednosti dokaza.

Od dokazovanja so pa izvzeta ona dejstva, katera nasprotna stranka sama priznava, katera so obče znana, in o katerih zakon domnevanje pripušča, da obstoje.

Dokaze sprejema in izvaja ali predsednik sodnega senata pri javni razpravi, ali pa naročeni oziroma naprošeni sodnik. Stranke in njih pooblaščenici imajo pa pravico pri sprejemu dokazov biti navzoči in pričam ali zvedencem za razjasnilo položaja staviti pripravna vprašanja.

Izid dokazov, kateri se niso izvedli pri javni ustni razpravi, prijavi predsednik v ponovljeni javni razpravi, in na podlagi teh sledi rzsodba.

Dokazila, s katerimi stranke navedena dejstva dokazujejo, so: a) sodni ogled, b) izpovedi prič, c) listine, in pa d) zaslišanje strank za priče. Izostala je pa v novem zakonu do zdaj čestokrat zlorabljená prisega kot dokazilo.

- a) K sodnemu ogledu pokliče sodnik one zvedence, katere je določilo sodišče, zaslišavši pred poklicanjem stranki z njih predlogi. Poklicanega zvedenca je pa mogoče le v onih slučajih odklanjati, v katerih se odklanja sodnik, kakor je bilo zgoraj navedeno.

Ako se zvedenec protivi svoje mnenje izreči, ali pa če od dotičnega obroka izostane, ga obsodi sodišče, da plača vse troške dotičnega ogleda, in mu naloži poleg tega posebej še globo. Zvedencu je pa plačati na njegovo zahtevanje vse denarne troške in odškodovanje za njegov trud, ter za zamudo časa.

- b) Priče kliče sodnik uradoma in jim mora naznaniti predmet, o katerem bodo zaslišane. Vsaka poklicana priča mora priti k sodišču in mora tudi pričati, sicer jo obsodi sodišče, da plača vse troške dotičnega zaslišanja, posebej pa še globo. Ako se pa priča neopravičeno protivi pričati, je pripuščeno z globo in zaporom prisiliti jo, da kot priča izpoveduje.

Sicer je pa prepovedano za priče zaslišati osebe, katere ne morejo dejstev izprevideti, ali pa katere ne morejo opazb razložiti; potem duhovnike o tem, kar se jim je na spovedi povedalo, in državne uradnike o

tem, kar jim je kot uradna tajnost znanega, ako jim predstojnik ne dovoli, da smejo izpovedovati.

Nasprotno se pa smejo pričevanju odreči oni, katerim samim, ali njih bližnjim sorodnikom pretí po izpovedbi nevarnost zaradi kazenskega zasledovanja, ali pa premoženjska škoda, potem oni, kateri bi morali izpovedovati o dejstvih, o katerih država tajnost zahteva, oziroma s katerimi bi se skrivnost umetnosti ali pa obrti izdala, in konečno oni, ki bi morali izpovedovati o tem, kar jim je stranka kot svojemu odvetniku zaupala.

Priča zamore zahtevati plačilo onih troškov, katere je imela za potovanje k sodišču in nazaj in za prebivanje na mestu zaslišanja. Zaradi zamude časa zamore priča pa le tedaj odškodovanja zahtevati, ako pokaže da je imela zaradi zaslišanja izdatno izgubo pri vsakdanjem zaslužku.

Priča mora pa vsaj v 24 urah po zaslišanju plačilo zahtevati, sicer izgubi pravico do odškodnine.

c) Listine, in te so javne, ali zasebne listine, in pa trgovinske knjige.

Javne listine, namreč one listine, katere so zapisali v to pooblaščen javni uradi in njih za zapisavanje listin pooblaščen in v to zapriseženi uradniki ter po c. kr. notarjih zapisani menični protesti, dovedejo popolni dokaz, in zakon pripušča domnevanje, da so pristne.

Zasebne listine dokazujejo popolnoma dejstva proti onim, ki so jih zapisali in podpisali, oziroma kojih podpis je na listini poverjen. Pristnost zasebne listine velja pa za neporočeno, ako se nasprotnik dokazovalca ni izrazil o pristnosti listine, oziroma ako ostale postranske izjave nasprotnika ne kažejo, da se hoče listini pristnost odrekati.

Ako se listini ali pa podpisu na listini pristnost odrekuje, tedaj mora pristnost oni dokazati, kateri listino kot dokazilo navaja. Pristnost listine je pa mogoče po primerjanju spisov dokazati, in to zamore sodišče samo izvesti ali pa pokliče zvedence, da preiškujejo pisavo. Njih izvid je potem dokaz za pristnost oziroma za nepristnost.

Trgovinska knjiga dožene pa le polovični dokaz, kakor do zdaj, in treba je ta dokaz dopolniti. Za ta stučaj ne velja tedaj prepričanje sodnika. Da se pa dokaz po listini izvede, je

treba dotično listino sodišču predložiti. Ako ima dokazovalec sam listino, jo mora predložiti sodišču tako, da jo sodnik in nasprotna stranka pregledata. — Za slučaj pa, da dokazovalec trdi, da poseduje listino, na katero se sklicuje nasprotnik, ukaže sodišče istemu, da mora listino sodišču predložiti. Le-ta se pa le za slučaj predlaganju sme protiviti, ako razkriva listino obiteljsko življenje, ako bi se s predložitvijo kaka častna dolžnost krčila, ako bi po vsebini listine nevarnost nastala za stranke ali druge osebe, da jih sramota ali kazensko zasledovanje zadene, in ako bi se dolžnost tajnosti krčila. Mogoče je pa tudi, da poseduje listino oseba, katera stoji izvan pravde. V tem slučaju mora pa dokazovalec najprvo sodišču verodostojnost dokazati, da poseduje tretja oseba listino, in potem naloži sodišče dotični osebi, da mora listino predložiti.

d) Zaslišanje strank za priče uvedel je zakon mesto prisege. Ali to dokazilo sme sodnik le tedaj uporabljati, ako ni mogoče za razsodbo odločilnih dejstev niti po dokazilih, katera so stranke ponudile, niti po drugih dokazih, katere bi sodišče samo priustilo, dokazati.

Zaslišati so pa stranke za priče po pravnem sodišču samem, le izjemoma sme se drugemu sodniku zaslišanje prepustiti, in to le tedaj, ako dotična stranka nikakor ne more k pravnemu sodišču priti.

Ako je sodišče sklenilo, da je zaslišanje strank pripustiti, tako zasliši sodnik obe stranki o dotičnem dejstvu, ne da bi stranki prisegli. Na podlagi tega zaslišanja sklene sodnik šele, katera stranka bode v spornem dejstvu pod prisego izpovedala, ker le ena stranka sme o istem dejanju za pričo zaslišana biti.

Krivo pričanje stranke zasleduje in kaznuje kazensko sodišče.

Zakon pa ne pripušča, da bi se stranke silile v to, da morajo kot priče izpovedovati.

S to naredbo preprečilo se bo v zadnjem času ponavljajoče se kazensko zasledovanje strank zaradi krive prisega, ker bo sodnik sam po dejanskih okoliščinah uvaževal, katera stranka se zasliši za pričo, oziroma kateri stranki je več verjeti.

Obvarovanje dokazov. — Novi zakon dopušča, da se izvajajo dokazi v večni spomin v vsakem položaju pravde, pa tudi pred ko se je tožba vložila se smejo priče in zvedenci za-

slišavati, ako se je bati, da bi se dot.čno dokazilo zgubilo, ali pa njega poraba obtežila. Isto je pripuščeuo tudi za slučaj, ako je dokazati nedostatek predmetu pravde.

Stranka sme predlagati sodišču, da naj izvede dotični dokaz. Sodišče razsodi o tem predlogu ne da bi zaslišalo nasprotno stranko, ali pripustilo obravnavo, pač pa zamore zahtevati od onega, ki je zahteval izvajanje dokaza, da dokaže verojetnost onih okoliščin, iz katerih je raznideti, da je treba dokaze obvarovati. Nasprotno stranko je pa le tedaj zaslišati o predlogu, ako ni že pred dovolila v dokazovanje in ako ni nevarno odlagati dokazovanje.

Ker po novem zakonu obvarovanje dokazov nikake težkoče ne dela, se bo vsaka previdna pravdna stranka poslužila te postavne udobnosti preden se bo spustila v nevarno pravdo.

O ustnej razpravi sestavi predsednik dotičnega senata razpravni zapisnik, v katerega sprejme vse dejanske izjave in predloge strank, vse v teku razprave dognane sklepe in določila predsednika potem popis stvarnega položaja in konečno ponudene dokaze.

Prepovedano je pa zapisovati govore strank ali pa sprejemati načrte zapisnikov.

Da se zagotovi pravilnost in natančnost zapisnikov, veli zakon, da je zapisnik predložiti strankam v pregled ali ga jim prebrati. Strankam je dopuščeno, ko so pregledale zapisnik ali se jim je prebral, opozoriti na tiste stvari, v katerih se vsebina razprave, kakor je razložena v zapisniku, ne sklada z dejanskim tekom razprave. Ta ukaz zakona pa sili sodnika, da mora sestaviti zapisnik v istem jeziku, v katerem sta stranki razpravljali, sicer nima pregledovanje zapisnika nikakega smisla. Strankam, oziroma njih zastopnikom, je tedaj izročena skrb za negovanje slovenskega jezika pri sodiščih.

Ako se vsebini zapisnika ne ugovarja, je zapisnik pravi dokaz za razvoj in za vsebino razprave, in baš zaradi tega se predloži zapisnik strankama, da ga pregledata in s svojim podpisom podtrdita.

Ugovor vsebini zapisnika se mora pa v dodatek zapisnika sprejeti. —

Iz teh določil je pa razvidno, da mora stranka pazno na sestavo zapisnika gledati, ker je zapisnik podlaga rzsodbi.

Razsodba. Po dognani razpravi in končanem dokazavanju razglasiti je strankama če

količkaj mogoče, takoj pri razpravi, razsodbo z razlogi. Pozneje se pa dostavi strankama tudi pismeni odpravek razsodbe in z dostavljenjem odpravka stopi razsodba v moč.

Sodbo pa smejo le tisti sodniki sklepati kateri so pri celi ustni razpravi sodelovali.

Izpolnilni rok šteje za vse slučaje 14 dnij, izvzemši slučaj, da mora toženec kako delo izvršiti, za kateri slučaj določi sodišče primeren rok.

Zakon skrbi pa tudi za to, da se lahko-mišljene pravde ne kopičijo, in določa, da je stranko, ki se lahko-mišljeno pravda vsled predloga nasprotnika obsoditi tudi na plačilo odškodnine.

Pravde posebne vrste.

Jednotnost onvega zakona je zahtevala, da je nekaj dozrajnih pravn, katere je stari zakon vredil jedno poleg druge, izginilo, ter so se spojile s splošnim postopanjem. Tako je izginilo skrajšano (sumarno) postopanje, potem postopek pred trgovskim in rudarskim sodiščem in izvršilno postopanje. — Nespremenjen je pa ostal postopek pri pravnah o ločitvi zakona in pri opominjevalni tožbi.

Glede sledečih pravnih so pa določila nekoliko spremenjena, oziroma postopek je tako uravnan, da se strinja z določili novega zakona:

I.) V malotnem postopku, t. j. v pravdi za plačila do 50 gld., sme tudi zakonska žena za svojega moža nastopiti kot pooblaščenka, ako jej mož izroči pooblastilo, kar doslej ni bilo dopuščeno. V razpravni zapisnik se ne sprejemajo izvajanja strank, ampak se zabeležijo le bistvene stvari ter izidi dokazov.

Razsodbo je vsekako takoj po končani razpravi strankama razglasiti, in ista zadobi takoj z razglasitvijo svojo moč. Pismeni odpravek razsodbe dostavi se pa le tedaj strankama, ako se to zahteva, oziroma ako je katera stranka od razprave izostala.

Proti razsodbi v malotnem postopku se je mogoče vsklicevati edino le iz formalnih razlogov, in sicer:

- a) ako je sodil sodnik, katerega zakon kot takega izključuje,
- b) ako sodišče sicer ni bilo pravilno sestavljeno,
- c) ako se je sodilo pri sodišču, katero po zakonu tudi za slučaj ni bilo za razsojo pristojno, da bi se bili stranki na to sodišče zjediniili,

- d) ako se je kateri stranki možnost, k razpravi priti, nezakonito odvzela, osobito ako ni bila k razpravi poklicana,
- e) ako katera stranka pri razpravi ni bila zakonito zastopana, oziroma če se pomankljaj ni pozneje popravil,
- f) ako se je sodilo o predmetu, kateri ne spada pred sodišča sploh, in
- g) ako je bila pri razpravi javnost izključena.

Sicer pa proti ramsodbi v malotnem postopku ni pritožbe.

II. Pravda zaradi motenja mirne posesti, to je ona pravda, katera najbolj zanima naše posestnike in kmete, ima v novem zakonu ono odločilno mesto, kakoršno odkazujeta važnost in nujnost. Zakon povdarja, da se morajo določevati obroki in roki na nakrajši čas, stranke pa morajo paziti, da vložijo tožbo v teku 30 dnij po izvršenem motenju, oziroma ko je tožnik o motenju izvedel. Znamenito je pa tudi to, da sme po novem zakonu sodnik vsled zahtevka tožbe in ne da bi zaslišal toženca ustaviti takoj zidanje, ki je povod tožbi, kakor tudi da sme v teku razprave, ako se kaže nevarnost za javni mir, in ako bi zamoglo kako nasilstvo ali neizogibna škoda nastopiti, ura-

doma potrebno ukreniti, da se nevarnost odstrani. — V tem postopku se ne smejo stranke zaslješevati za priče, razsodba se mora takoj po razpravi strankam razglasiti in proti razsodbi dopuščen je rekurz. Vsaka druga pritožba je izključena kakor tudi prošnja za prestavitev pravde v prejšnji stan.

Postopek zaradi motenja mirne posesti mora biti hiter in kratek, in tako bo v gajal pravednim strankam.

III. Mandatni postopek. Tirjatve za denar in druge nadomestilne stvari je mogoče iztirjati potom mandatnega postopka, ki obstoja v tem, da sodišče naloži tožencu plačilo v teku 14. dnij, ako iztirjatelj opira svojo tirjatev: *a)* na javno listino, ali *b)* na zasebno listino, na kateri je podpis izdatelja zakonito poverjen, ali *c)* na druge listine, na podlagi katerih se je vknjižila glede tirjatve stvarna pravica. Ako se nahajajo take listine že pri okrajnem sodišču, katero je za dotično pravdo poklicano, zadostuje, da se tožnik na ono listino sklicuje.

Proti mandatnemu povelju kot takemu zakon ne pripušča pritožbe, proti visokosti prirojenih troškov je pa mogoče vložiti rekurz.

IV. Menične pravde so pripuščene v iztiranje takih tirjatev, ki se opirajo na menjico, katera ima vse kar treba za veljavo in proti koje pristnosti ni pomisleka. Ako predloži tožnik tako menjico v izvorniku s protestom in obračunom, more zahtevati, da izda sodišče plačilno povelje kakor v mandatnem postopku, sicer se pa vrši med strankama navadna razprava. Razloček obstoja le v tem, da traja izpolnilna doba samo tri dni, da je določen za pritožbo ali revizijo oziroma za rekurz rok osmih dnij, in da rokov ni mogoče podaljšati.

V. Postopek pri pravnih iz najemnih pogodb. Najemna pogodba je razvezana, ako se najemna stvar pogubi, ako pogojeni zakupni čas preteče, ako se najemna stvar proda, in ako se najemščina odpove.

Odpovedati je pa mogoče najemščino ustno ali pismeno, sodno in izvensodno.

Izvensodno ustno odpoved je le tedaj priporočati, ako je odpovednik prepričan, da se bo najemnik pravočasno izselil, ker na tako odpoved ni mogoče od sodišča zahtevati, da bi najemnika iz stanovanja iztiralo. Za slučaj pa, da se je bati nasprotstva od najemnika, naj se odpoveduje pismeno po sodišču.

Za sodno odpoved je pristojno okrajno sodišče, v kojega okolišu leži dotični zakupni predmet. Odpovedovati sme pa le lastnik najemnega predmeta, ali pa njegov po pooblastilu izkazani pooblaščenec, in to najemniku samemu. Ta odpoved velja pa tudi za podnajemnika.

Da je pa odpoved za prihodnjo odpovedno dobo veljavna, je potrebno ne le da se odpoved pravočasno sodišču izroči, temveč, da se ista tudi pravočasno dostavi. Tako je opasno zadnji dan odpovedne dobe sodišču odpoved izročevati, ker je le slučajno mogoče odpoved še isti dan tudi dostaviti, in ako se to ne zgodi, ima nasprotnik pravico, odpovedi ugovarjati veljavo, sodišče izreče da je odpoved neveljavna in odpovednik ima le troške.

Vsaka sodna odpoved se mora v dveh spisih sodišču predložiti, in priložiti je tudi nadpis (rubriko). Odpovedati se pa sme najemna pogodba in sicer

- a) za slučaj posebnega dogovora v dogovorjenem roku,
- b) kjer obstoje posebni krajevni predpisi, po teh predpisih, oziroma po krajevni navadi, in
- c) v vseh drugih slučajih se pa morajo odpovedati zakupi vsaj šest mesecev, letni na-

jemi ali pa taki, ki presegajo letno dobo, vsaj tri mesece, najemi, kojih pogodbeno doba traja dalje nego mesec dni pa ne dalje kakor jedno leto, vsaj štirinajst dni, vse druge najemnine pa vsaj osem dni pred, kakor je vrniti najemni predmet.

Stranka, kateri se je odpovedalo, ima pa pravico v osemih dnevih odpovedi ugovarjati, in sicer pismeno ali pa ustno pred sodiščem samim. Vsled ugovora prične sodišče sodno obravnavo, katera se konča z razsodbo. Pri obravnavi izostalo stranko smatrati je kakor da bi priznala. Ako pa obe stranki izostaneta od obravnave, tedaj se vidi kakor da bi bil odpovedovalec odstopil, in njegova dotična odpoved nima nikake veljave.

Izvensodna odpoved ima pa le tedaj pravno veljavo, ako se je zapisalo o tem notarsko spričevalo ali pa sodni zapisnik, oziroma ako je oni, kateremu se je odpovedalo pismeno, to potrdil.

Da pa dobi izvensodna odpoved neposredno izvršilno veljavo, je treba po verodostojni listini dokazati, da se je odpovedalo in da se je odpoved tudi sprejela. Taka listina je pa zopet le notarsko spričevalo, sodni zapisnik ali

pa po dveh pričah potrjena izjava onega, kateremu se je odpovedalo. Na podlagi takih spričal je mogoče pri sodišču izposlovati sodni izgon iz stanovanja.

Iz tega je pa razvidno, da je sodna odpoved vsekako najkrajša pot do izvršitve odpovedi, oziroma da je tudi najbolj poceni in da se zaradi tega vsakemu priporoča.

B. Pri okrajnih sodiščih.

Pred okrajnim sodiščem teče obravnavanačeloma tako, kakor pred sodnim dvorom, razloček je le ta, da izvršuje uradne posle pri okrajnem sodišču samo jeden sodnik. Razliko med postopkoma navaja pa zakon posebej, in sicer kot izjeme deloma splošnega, deloma posebnega pomena.

Splošnega pomena so določila, da mora sodnik pravdanja nevesče stranke, katerih ne zastopa odvetnik, napeljati na potrebna dejanja, jih poučiti o nasledkih njih nastopanja ali opustitve, ter jih opozoriti na obroke, katere zahteva zakon za nadaljno postopanje; potem,

da sme stranka pred tožbo poklicati nasprotnika pred sodnika v dogovor o pravdni zahtevi in v poravnavo, to pa le tedaj, ako zahtevana vsota ne presega glđ. 500, in ako stanuje nasprotnik v istem sodnem okraju, kakor klicalna stranka; na dalje, da mora sodnik, ako je vložil tožnik pismeno tožbo pomankljive vsebine, poklicati tožnika k sodišču in ga napotiti, kako naj tožbo dopolni, oziroma ako hoče tožnik pri sodišču narekovati tožbo, poučiti ga za slučaj, da tožbeni zahtevak ni dopusten; potem da se morajo stranke v prizivih natančno poučiti o nasledkih izostanja od obravnave; in konečno, da mora sodnik opozarjati stranke na določila zakona, v katerih slučajih da mora stranka izročiti pravdno zadevo odvetniku, da jej sestavi pritožbo.

Posėbnega pomena so pa sledeča določila:

1.) Stranke imajo pravico zahtevati, da se njih tožbe, prošnje, predlogi in poročila vzemo na zapisnik.

2.) Prvi narok o tožbi določiti je praviloma tako, da se bo pri naroku vršila tudi že obravnava o vsebini tožbe.

3.) Stranki nista obvezani na tožbo pismeno odgovarjati ali pa pripravljalne spise vlagati.

4.) Pripravljalni postopek je, izvzemši računsko pravdo, izključen.

5.) O tožbi je mogoče, ako je zahtevek nujen in posebno pri tožbah zaradi motenja mirne posesti, še tisti dan obravnavati, ko se je tožba vložila.

6.) Sodnik sestavi o obravnavi zapisnik, kojega vsebina kaže pregledno tek obravnave in dokazovanja, ne da bi se izjave strank besedoma zapisovale. Ako se pa pravda konča pri prvem naroku, tedaj se ne sprejme stvarni položaj v zapisnik, ampak le v rzsodbo samo, in če je stranka preverjena, da stvarni položaj v rzsodbi ni pravilno zapisan, ima pravico v treh dneh potem, ko je bila obveščena o zapisku, vložiti ali na zapisnik dati svoj ogovor.

Značaj novega zakona stopi posebno pri okrajnem sodišču na dan; sodnik vodi, uči in opozarja stranke na vse znamenitosti in potrebe postopka, in s tem je strankam oglajena pot pri sodiščih, tako da jo lahko same najdejo brez plačanega pomočnika.

Pravdni leki.

Novi zakon se je postavil glede pravnih lekov popolnoma na posebno stališče. Izginila je do zdaj običajna raznovrstnost pritožb in položil nov jednoten sistem pravnih lekov, vsled katerega se presojuje pravosodne rzsodbe in sklepi na podlagi istega gradiva, katero je bilo prvemu sodniku na razpolaganje ne da bi bile novotarije pripuščene. Presoja se mora pa raztezati na vse strani razprave in rzsodbe, tako da je presojevalni sodnik obvezan razmotrivati vgotovljevanje dejstev in dokazovanja ter preiskovati pomankljivost razprave in pravilno uporabo zakona.

Zakon pozna pa kot pravne leke: a) priziv in revizijo, b) rekurz, in c) tožbo zaradi ničnosti in zaradi obnove.

a) Priziv in revizija.

Priziv je mogoče vložiti proti vsem rzsodbam prvega sodnika, in to v teku 14 dnij od tedaj, ko je bila rzsodba stranki dostavljena, ali pa ako je bila rzsodba o zahtevku do 50 gld. (v malotnem postopku) obema navzočima strankama proglašena.

Pravočasni priziv ustavi pravomočnost in izvršilnost rzsodbe v toliko, kolikor zahteva priziv predrugačenja rzsodbe.

Priziv je mogoče pismeno vložiti, ali pa pri sodišču na zapisnik dati. V prizivu se mora pa natančno razložiti, v katerih točkah da se rzsodba graja in iz katerih razlogov. Dodati je pa tudi izjavo, se li zahteva popolno razveljavljenje rzsodbe, ali pa le nje preuredba. — Sodišče dostavi priziv nasprotni stranki, in ta ima pravico v 14 dneh prizivu odgovarjati in njega razloge pobijati.

Na vsaki priziv bi se morala pravdna zadeva še jedenkrat pred prizivnim sodiščem ustno razpravljati, a zakon dopušča izjemo, da se ustna razprava opusti v posebnih, po zakonu navedenih slučajih, in pa, ako se obe stranki soglasno ustni razpravi odpovesta. V tem slučaju rzsodi prizivno sodišče v tajni seji.

Pri ustni prizivni razpravi pa pojasnujeta stranki položaj pod vodstvom sodnika tako, da se slučaj popolnoma pojasni, in je prizivnemu sodišču jasno, je li se je prva rzsodba pravilno izrekla ali ne.

Proti rzsodbi sodišča druge stopinje je mogoče vložiti v 14. dneh po dostavljenju

višjesodne razsodbe revizijo. Le v malotnem postopku ni revizija pripuščena. Revizijo je pa mogoče zahtevati:

1.) zaradi ničnost, prizivne razsodbe, 2.) zaradi protislovja prizivne razsodbe s pravnimi spisi, 3.) zaradi pomankljivostij, katere izključujejo popolno presojo sporne stvari, in 4.) zaradi nepravilne pravne presoje pravnega predmeta.

Pravočasna revizija zadržuje, jednako kakor priziv, pravomočnost in izvršilnost razsodbe, izvzemši slučaj, da je prizivna razsodba prvosodno razsodbo potrdila. V tem slučaju je pa izvršilo pripuščeno.

Revizijo mora podpisati odvetnik, nasprotnik po vloži v 14. dneh odgovor reviziji.

Prizivna instanca mora čistopis svoje razsodbe v toliko izvodih napraviti in poslati sodišču prve stopnje, kolikor je strank. Do zdaj so morala prvosodna sodišča prevajati višjesodne razsodbe za stranke, to zdaj preneha. Višje sodišče mora razsodbo izdati in dostaviti strankam v istem jeziku, v katerem se je pri prvem sodniku obravnavalo. Ker se zdaj pri nas navadno v slovenskem jeziku razprave vrše, tedaj morajo dobiti stranke neposredno od višjega sodišča

slovenska razsodila, in če se to ne zgodi, naj se stranke pritožijo, saj je zakon jasen in določen.

b) Rekurz.

Glede rekurzov velja splošno vodilo, da je rekurz pripuščen le proti sodnim sklepom (odlokom), kakor priziv le proti rozsodbam. Zakon navaja določno, proti katerim sklepom sploh rekurz ni pripuščen in postavlja kot temeljni zakon določilo, da je proti enoličnim sklepom sodišč prve in druge stopnje rekurz izključen.

Rekurz je vložiti brez izjeme v 14. dneh po dnevu dostavljenega pismenega ali obema strankama ustno prijavljenega sklepa.

Sam ob sebi nima rekurz nikake odložitvene moči, oziroma dotični sklep se sme izvršiti, če tudi je bil rekurz vložen. Previdno je pa, kakor zakon veleva, da sodnik dotično obravnavo, oziroma izvršitev sklepa ali rubežni začasno ustavi, ako se s tem ne provzroči nasprotni stranki neprimerna škoda, kakor tudi za slučaj, da bi bil brez take odložitve smoter rekurza uničen.

Pri sodnih dvorih je vložiti pismeni rekurz in dotični spis mora podpisati odvetnik. Glede okrajnih sodišč ne velja ta predpis, in stranke,

katerih ne zastopa odvetnik, smejo dati rekurz tudi na zapisnik.

c) Tožbe zaradi ničnosti in zaradi obnove.

Zakonodajalec je uvedel ta dozdej nepoznana izvanredna pravna leka v to svrhu, da se sicer že proglašene razsodbe izpodbijajo. Izpodbijanje se pa vrši zaradi ničnosti razsodbe, ki se ne da popraviti, ali pa zaradi tega, ker je sodnik sicer pravilno sodil, imel pa za razsodbo nepristno gradivo, tako da je pravdna stranka škodovana, ker se ni izvedela prava resnica. V prvem slučaju je pravni lek tožba zaradi ničnosti in v drugem tožba zaradi obnove.

Tožba zaradi ničnosti je dopustna le tedaj, ako je sodil sodnik, katerega zakon izključuje, in ako ni bila stranka pri razpravi zastopana, oziroma če onega, ki se po zakonu sam ne more zastopati, ni zastopal njegov zakoniti zastopnik.

Tožbe zaradi obnove razprave je pa vložiti, ako so bile listine, na katere se razsodba ozira, ponarejene; ako so priče krivo pričale; ako je dokazati goljufija ali pa oskrumba

sodnih dolžnostij pri razpravi; ako se je razveljavila kazenska rzsodba, na katero se je naslanjala civilna rzsodba; ako se je našla pozneje pravomočna prejšnja rzsodba o istem predmetu, in ako je stranka našla nova dejstva ali dokazila, katerih ni mogla v razpravi uporabljati. Ta pravna pota morajo stranke nastopiti v teku jednega meseca, in o dotični tožbi se potem vrši razprava kakor o navadnih tožbah.

Pravdni troški.

Vsaka pravdna stranka mora troške, katere je po svojem pravdnem postopanju prouzročila, v prvi vrsti sama trpeti, in če sta jih obe stranki prouzročili, jih nosita tudi skupno.

Posledica tega vodilnega načela je pa ta, da plača troške za skrt nika (kuratorja) v pravdi oni, kateri je njegovo nastavljenje prouzročil, ne gledé na to, je li ima pravico odškodovanje zahtevati. V zvezi s tem določa pa tudi zakon, da imajo sodišča pravico, od strank zahtevati predujeme za priče in zvedence, kateri zahtevi se morajo stranke pravde pokoriti.

Sicer pa velja vodilo, da mora v pravdi propala stranka nasprotniku pro-

uzročene troške povrniti, in to posebne iz sledečih razlogov:

- a) ker je v glavni stvari propadla,
- b) ker je kaki obrok zamudila, ali pa ker je bila neposlušna,
- c) ker je nepotrebno tožbo vložila oziroma ker je od tako vložene tožbe odstopila, in
- d) ker je stranka sama ali nje pooblaščenec oziroma tudi sodnik nepotrebne troške zakrivil.

ad a) V pravdi propala stranka mora nasprotniku vse prouzročene in za izpeljavo pravde potrebne troške povrniti. Glavni značaj troškov je njih potrebnost in o tej sodi sodišče po vsestranskem razmotrivanju vsih okolščin, ne da bi bilo pripuščeno o tem vprašanju kako dokazovanje. Nasprotno se pa troški med strankami pobotajo ali pa delijo za slučaj, da stranki le deloma v pravdi nadvladata oziroma propadata. Sicer je pa mogoče, da sodnik v tem slučaju povrnitev troškov le jedni stranki naloži, ako se dokaže, da je nasprotnik s primeroma malim delom svojega zahtevanja propadel, ali pa če je dotični znesek sodnik po lastnem izprevidu določil, oziroma ako so zvedenci znesek dolo-

čili ali pa če je izhajal dotični znesek iz obračunjanja medsebojnih tirjatev pravnih strank.

Po teh vodilnih načelih vrši se prisoditev pravnih troškov, a naznačene so v zakonu tudi izjeme, katerih si je treba ogledati, ker omejujejo sodniku prosti izprevid. Sodnik mora namreč odvetniške troške določiti le po tarifi, katero je ustanovila državna oblast odvetnikom po zakonu z dne 11. decembra 1897 št. 293 d. z. Ako si pa poišče pravdna stranka več odvetnikov, da jo zastopajo v isti pravdi, tako se sme le oni znesek priznati stranki, kateri ne presega troškovnika le same enega odvetnika.

Odločilnega pomena je pa tudi to, da zmagovalec v pravdi za svoje osebno delovanje ne dobi odškodovanja, povrniti mu pa mora nasprotnik v gotovini plačane troške za koleke, za potovanje in za druge potrebne izdatke.

Glede poravnav, s katerimi se pravda konča, pa določa zakon, da se smatrajo nasprotni troški strank pobotanimi, ako stranki ne sprejmeta v poravnavo izrecno tudi povrnitve troškov.

ad b) Za slučaj, da je stranka v pravdi obrok zamudila ali da ni bila poslušna sodnim

zahtevom, nastopijo zopet druge izjeme od glavnega vodila glede povrnitve troškov. Ona stranka, ki zahteva, da se v pravdi obrok podaljša ali dan razprave prenese, mora povrniti nasprotniku vsled tega narasle mu troške ne glede na konečni izid pravde.

Ako pa stranka v pravdi svoje trditve in dokazila tako pozno navaja, da se vsled tega razprava zakasni, tedaj mora na predlog nasprotnika povrniti mu dotične, po zakasnenju prouzročene troške. Kot posledico teh izjem velja pa tudi zakon, da morajo one priče in zvedenci, kateri se v pravdi neopravičeno branijo na stavljena jim vprašanja odgovarjati, vsled upiranja pravnim strankam prouzročene troške plačati.

ad c) Ako pa toženec po svojem vedenju ni dal povoda za tožbo, in ako je isti precej pri prvi obravnavi udal se tožnikovemu zahtevanju, tedaj je razvidno, da je vložil tožnik nepotrebno tožbo, in on mora vsled tega sam troške tožbe trpeti, ter mu jih sodnik ne more prisoditi. Isto velja pa tudi za slučaj, da je tožnik vloženo tožbo pred obravnavo umaknil. S tem je sam dokazal, da je bila tožba nepotrebna in da je prouzročil s tem nasprotniku nepotrebne troške katere mu mora tudi povrniti.

ad d) Troški pa zamorejo tudi nastati po krivdi stranke, ali njenega pooblaščenca, kakor tudi po krivdi sodnika. Gledé teh velja določilo, da je obvezan tisti troške nasprotniku povrniti, kateri jih je zakrivil, — in sodišča se morajo pri konečni razsodbi ozirati na to določbo zakona.

Vsa določila o troških pa kažejo, da zakon zahteva povsodi objektivno resnico, da se mora tej vsakdo ukloniti, pravnice stranke kakor njih pooblaščenca, priče in zvedenci, kakor tudi sodno osebje, in da kaznuje resnici nasprotujoče postopanje s plačevanjem troškov. Posledica temu pa se mora pokazati v dejstvu, da se bo število neutemeljenih pravnice zmanjšalo.

V vsaki razsodbi in v sodnih sklepih, kateri končajo sodno postopanje, mora sodišče tudi o troških pravnice postopanja razsoditi in baš zaradi tega vелеva zakon, da mora stranka, katera zahteva povračilo troškov, sodišču predložiti zaznamek troškov s potrebnimi prilogami sicer izgubi pravico, zahtevati povračilo troškov.

Zaradi prisojila troškov se je mogoče pritožiti, in sicer velja gledé te tirjatve vodilo, da je uporabljati oni pravni lek, kateri je sploh

pripuščen proti takemu sklepu, t. j.: proti razsodbam vsklic, oziroma revizija, proti sodnim sklepom ali odlokom pa rekurz. Ako pa stranka ne izpodbija rozsodbe same, temveč le nastavek in visokost troškov, je vložiti le rekurz.

Mogoče je pa tudi zavarovati si prihodne pravdne troške proti nadležnemu tožniku s tem, da mora tožnik v varnost gotovi denar ali pa vrednostne papirje v sodno shrambo vložiti, to pa le za slučaj, ako je tožnik inozemec. Glede onih državljanov ogerske krone, ki služijo v stalni vojski, ali pri vojni mornarici, oziroma ki so nastavljeni v javni službi kot uradniki za splošne zadeve, pa vелеva zakon, da so, ako nastopijo kot tožniki, oproščeni zavarovanja troškov. Toženi pa morajo pri prvem pravdnem naroku, in preden se je razprava pričela, zahtevati, da preskrbi tožnik zavarovanje.

Ako je toženi pravočasno zahteval zavarovanje sodnih troškov, tedaj toliko časa ni zavezan razpravo nadaljevati, dokler se o tem vprašanju ni dognal sodni sklep.

Tožnik pa mora potem vložiti po sodišču naznačeno vsoto, ali pa moža priseči, da mu ni mogoče dotičnega zneska vložiti, in na predlog jedne spornih strank se nadaljuje razprava.

Pravica revnih.

Zgodi se čestokrat, da je človek prisiljen svojo pravico iskati potom pravde, a tega ne more storiti, ker mu primanjkuje denarja za potrebna plačila. Novi zakon skrbel je tudi za ta slučaj in ustanovil tako zvano pravico revnih. To pravico priznava sodišče onemu, kateri dokaže, da mu ni mogoče troškov dotične pravde utrpeti, ne da bi kratil svojo lastno in svoje družine vzdržavanje.

Dotična stranka mora prositi pri pravdnem sodišču za pravico revnih, in sicer na podlagi premoženjskega spričevala, katero izda županstvo in potrdi okrajno glavarstvo. Občina z lastnim štatutom, n. pr. ljubljanska, pa ne potrebuje potrdila glavarstva. Ako ne stanuje revna stranka v okrožju pravnega sodišča, sme dotično prošnjo tudi pri svojem sodišču na zapisnik dati, katero jo pošlje pravdnemu sodišču v rešitev.

Pravico revnih dovoli sodišče le za gotovo označeno pravdo, in s to pravico doseže stranka:

1.) da jej začasno, t. j. toliko časa, dokler se jej premoženje ne zboljša, ni treba plačati kolkov in drugih državnih pristojbin, kakor

tudi ne izdatkov za sodne odposlance, priče, zvedence i. t.d..

2.) da je oproščena zavarovanja pravnih troškov,

3.) da se jej postavi odvetniški zastopnik za slučaj, da pravdni položaj zahteva odvetniško zastopstvo, in

4.) da sme v drugih slučajih, ako zakon ne zahteva odvetniškega zastopstva, tožbo pri svojem sodišču na zapisnik dati, ki jo pošlje pravdnemu sodišču. To sodišče ima pa na dalje še dolžnost, za revno, v drugem sodnem okraju stanujočo pravdno stranko, zbrati sposobnega zastopnika iz osebja državnega pravdnitstva ali pa iz lastnega, t. j. sodnega osebja.

Pravica revnih ugasne, kadar je pravda končana, oziroma v teku pravde vsled smrti revne stranke in vsled zboljšanja njenih premoženjskih razmer. Ako se pa izkaže, da razlogi, oziroma podatki za privoljenje pravice revnih že začetkoma niso bili istiniti in pravi, tedaj je sodišče zavezano, takoj odvzeti pravico revnih dotični stranki. Stranka samā pa mora povrniti in plačati vse one izdatke, katerih je bila oproščena, in poleg tega jo zadene še zaslužena globa.

Istotako pa jamči tudi oni, ki je vedoma neresnico v premoženjsko spričevalo zapisal, in ako se je na podlagi takega spričevala pravica revnih privolila, za vsa plačila, katerih je bila stranka oproščena, kakor tudi za zaslužek odvetniku in za vso drugo nastalo škodo.

